Ч. 183 (13.131). Львів, пятниця 19. серпня 1932. Pocztowa opłata ze zlacono ryczałtem. Рік LIII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

## Необхідний збірний голос.

Волинь, 16. серпня 1932.

У житті народів чи окремих країн бувають моменти, коли ніхто з їхньої інтелектуальної верхівки не вправі кермуватися традиційною політикою: „Моя хата з краю", — ні в розумінні повної особистої ізоляції від подій, ні в розумінні відокремленої праці в тій чи іншій ділянці. Сам великий Архимед не мав рації, коли в моменті штурму картагінців дбав лише про свої геометричні фігури.

Волинь — не Картагіна. Але що вона в усіх ділянках свого життя валиться — це факт. Стан українського шкільництва й виховання нашої молоді всім відомий. Позашкільна освіта в руїні. Господарське життя переживає катастрофу. Під церквою хитаються підвалини. Молодь закусила уста й лине понад суворою дійсністю.

Маємо всі ознаки тих особливих моментів у житті країн, коли все довкола валиться, а розтрачені стихійні сили залишаються без керми. Всі переконані, що так, як є, далі не може бути, і всі чогось ждуть з опущенними руками.

Стан безумовно шкідливий для нашого культурного, економічного й політичного життя, бо є він станом духової пасивности, мовчання. Всі відчувають, що хтось повинен сказати про дійсність своє компетентне слово. Тим „хтось" завжди й всюди була верхівка суспільства, а в нас — наша інтелігенція, збагачена довгим сумним досвідом останніх років і „дорогоцінним скарбом" — глибокими болючими переживаннями. Цих „скарбів" накопичилося вже стільки, що українська інтелігенція Волині має що сказати з приводу сьогоднішньої дійсности.

З цього „має" випливає й „повинна". Власне цей обовязок і є найвищим обовязком сучасної інтелігентської верхівки Волині. На її слово, здається, чекає все, саме життя, але на слово спільне, загальне.

Такі моменти Волинь уже переживала, хоча й в інших формах. Згадаймо всеволинські зїзди — освітній, економічний, церковний і вужчі — просвітянський (довірочний зїзд представників Просвіт), передвиборчі й інші. Сьогодні життя само ставить питання: „Що думає й що може сказати з приводу сумної дійсности розпорошена українська інтелігенція в умовинах зустрічі з собою в одному місці й моменті?"

Адже ця інтелігенція кілька років спостерігала цю дійсність у ріжних пунктах і з ріжних сторін; переживала й обмірковувала ці спостереження; має, значить, уявлення цілости життя. Яким-же голосом правди й права життя може бути її збірний голос, що є еманацією голосу міліонової свідомої маси!

Вже кілька років цього єдино правдивого й компетентного голосу народу, що є, згідно з народньою фільософією, „голосом Божим", ніхто не чує. А де не чути цього народнього Божого голосу, там мусять лунати голоси інші — фальшиві, штучні, чужі, бо життя не зносить мовчанки й тиші, але й не зносить неправдивого голосу. Хто знає маси, той це відчуває. Наші маси Волині протягом кількох літ значно зросли в своїй свідомости й у внутрішніх почуваннях. А зрісши, ждуть голосу своєї „верхівки", як вилвлення їхньої думки й почуття.

Але спільний голос народу з уст української інтелігенції є потрібний не лише нам, — потрібний є він і тим, що чули досі лише фальшиві голоси й, ідучи за ними, причинилися до сьогоднішнього стану Волині, себ-то до нашої кривди, біди й горя.

Отже ясно, що зїзди української кермуючої інтелігенції в найпекучіших справах життя, є вимогою сьогоднішнього моменту й самого стану рієеї, є, як сказано вище, не лише вимогою життя, але й обовязком цієї інтелігенції.

Маси ждуть цих зїздів та їхнього голосу, де їх сама сумна дійсність, жде їдуча духова й господарська руїна. Чи не вважає наша волинська інтелігенція, що настав час і обовязок для неї сказати своє компетентне збірне слово з приводу заплутаного українського життя на Волині в ріжних його ділянках — шкільній, культурно-освітній, економічній і т. д.?

В. Островський.

—o—

## Союз Народів і українці.

**Українські петиції в Союзі Народів від 1921 р. по останні часи.**

(Продовження).

15) **Меморіял б. президента Української Національної Ради** д-ра Евгена Петрушевича, висланий на 9-ту сесію Союзу Народів про положення українського населення в Польщі, Румунії та Чехословаччині. Він має дату: Женева, 3. вересня 1928 р. Союз Народів цього меморіялу не розглядав.

16) **Телеграма української кольонії у Берліні** з протестом проти подій на українських землях в Польщі. Телеграма надана 7. листопада 1928 р. Змістом телеграми Союз Народів не займався.

17) **Петиція американських громадян українського походження** у справі листопадових подій у Львові в 1928 р. Петиція наспіла 9. січня 1929 р. Союз Народів займався нею. Відповідь польського уряду на цю петицію має дату 6. квітня 1929 р. І петицію і відповідь секретаріят Союзу Народів передав членам Ради Союзу на розгляд і полагодження. Резолюції на цю петицію не ухвалено.

18) **Петиція Української Парляментарної Репрезентації у Польщі** в справі невиконання Польщею своїх міжнародніх зобовязань щодо надання автономії українському населенню і в справі положення українського шкільництва в Польщі. У петиції було також прохання, щоби Союз Народів вислав окрему комісію на місце для провірення порушених у петиції фактів. Петиція має дату: Львів, 15. січня 1929 р. Її підписали: д-р Дмитро Левицький, голова Української Парляментарної Репрезентації; д-р Антін Горбачевський, 1-ий заступник голови УПР; С. Хруцький, II. заступник голови УПР; Вол. Целевич, III-ий заст. голови; д-р Іван Блажкевич, секретар УПР. У Союзі Народів петиції не розглядали.

19) **Петиція Української Парляментарної Репрезентації** з лютого 1929 р. в справі українського шкільництва в Польщі. Петиція не розглядана.

20) **Петиція Української Парляментарної Репрезентації** з 2. березня 1929 р. в справі знесення самоврядування на українських землях у Польщі. Петиція теж нерозглянена.

21) **Петиція б. президента Української Національної Ради** д-ра Евгена Петрушевича з березня 1929 р. У ній през. д-р Петрушевич домагається згідно з § 19. пакту про Союз Народів ревізії постанови конференції амбасадорів з 14. березня 1923 р. на основі якої 7 міліонів українців передано проти їх волі під суверенність Польщі. Петиції в Союзі Народів не розглядали.

22) **Петиція польського горожанина українця Пилипа Булика** в справі його пенсії як вислуженого австрійського жандармського урядовця. Вона датована: Яворів, 16. листопада 1929. Петицію в Союзі Народів розглядали. Відповідь і вияснення польського уряду на петицію має дату 31. травня 1930 р. Весь матеріял перейшов до членів Ради Союзу Народів, а ця передала її на розгляд Комітету Трьох. До комітету входили представники Югославії, Еспанії та Венецуелі. Письмо Комітету Трьох з дня 2. жовтня 1930 р. містить постанову в цій справі з дня 26. вересня 1930 р., з якої виходить, що Комітет Трьох не вважає вказаним звертати уваги Ради Союзу на цю справу. Цього листа доручив секретаріят членам Ради Союзу Народів дня 7. жовтня 1930 р. а сама постанова опублікована в офіціяльному звіті Союзу Народів.

Тут переходимо до численних пацифікаційних петицій. Усіх їх розглядав Союз Народів разом. Усі переходи й митарства, які судились цим петиціям, нашим читачам докладно відомі. На цьому місці ми тільки зареєструємо всі приняті Союзом Народів петиції споміж тих, що наспіли туди у звязку з подіями на нашій землі з осени 1930 р. Всіх петицій, що наспіли до Союзу Народів, — їх були сотні! — не подаємо з уваги на недостачу місця. Приняті Союзом Народів петиції такі:

23) **Петиція б. президента Української Національної Ради д-ра Евгена Петрушевича в справі пацифікації.** Вона має дату: Берлін, 8. жовтня 1930 р. Її розглядали в Союзі Народів разом з іншими петиціями, але польський уряд на неї не відповідав.

24) **Петиції д-ра Василя Панейка в справі пацифікації.** Всі ці петиції підписав він у характері б. державного секретаря закордонних справ при уряді З. У. Н. Р. і заступника голови української делегації на мирову конференцію в Парижі. Д-р Василь Панейко вислав у справі пацифікації аж пять петицій, а саме: 1) телеграму з 26. вересня 1930 р.; 2) телеграму з жовтня 1930 р.; 3) петицію з 21. жовтня 1930 р.; 4) петицію з 13. листопада 1930 р. — обі останні подані і написані в Женеві і накінець 5) петицію з датою: Париж, 30. листопада 1930 р.

У цих петиціях є між іншим поданий текст письма сімох греко-католицьких епископів, висланого до папи римського дня 30. жовтня 1930. У тих-же петиціях є інформації про арештування 6-ох українських адвокатів за те, що збирали матеріяли про пацифікацію для виготовлювання петицій до Союзу Народів.

25) **Петиція української кольонії в Омекур** (Франція) з дати 19. жовтня 1930. Петицію підписали від кольонії інжинір Заворицький і Підгородецький.

26) **Петиція Українського Національного Комітету в Празі** з дати: Прага, 24. жовтня 1930. Петицію підписали: Н. Григоріїв, Русова, Богатський та інші.

27) **Англійські петиції в справі пацифікації,** в справі виборчих надужить, у справі положення українського шкільництва у Польщі і накінець у справі поселювання польських кольоністів на українських землях. Цих петицій є дві. Їх виготовляла Унія Демократичної Контролі. Першу петицію з дати: Льондон, 13. грудня 1930 підписало 52 англійські парляментаристи. Другу петицію з дати 22. грудня 1930 підписало 13 інших парляментаристів.

Союз Народів розглядав усі вичислені й не вичислені ще петиції, як відомо, дуже довго. Відповідь польського уряду на петиції ч. 24, 21, 26 і 27 має дату 20. січня 1931 р. Весь петиційний матеріял про пацифікацію разом з польською відповідю передав генеральний секретар Союзу Народів під розгляд Ради Союзу дня 21. січня 1931 р. Рада Союзу передала справу для розсліду петицій Комітетові Трьох, зложеному з представників Англії, Італії та Норвегії. Пізніше, як відомо, по опрацюванні матеріялу Комітетом Трьох референтом справи на засіданні Ради Союзу Народів був японець д-р Сато, що запропонував відому резолюцію.

(Продовження буде)

—o—

# Закриття Луцької Повітової „Просвіти“.

Волинський воєвідський уряд листом з дня 5. серпня ц. р. повідомив раду Луцької Повітової „Просвіти“ (повідомлення доручене 16. VIII.), що рекурсу ради з дня 9. травня ц. р. на постанову луцького повітового старости з дня 27. квітня ц. р. про завішення „Просвіти“ не узгляднює й постанову старости затверджує з мотивів, у ній поданих, себто, що діяльність „Просвіти“ „загрожує публичній безпеці“. Якихнебудь конкретних закидів у цьому листі нема, як нема їх і в повідомленні староства про завішення „Просвіти“.

З правного боку ця постанова воєвідського уряду є цілковито неясна. Розпор. генер. коміс. східних земель з 1919 р. передбачує два моменти: завішення товариства старостою й закриття його воєвідством. Згаданим листом воєвідський уряд затверджує старостинську постанову про завішення; щож торкається другого моменту — закриття „Просвіти“ в розумінні її ліквідації, то про це в воєвідській постанові нічого не говориться. Правно виходилоб, що „Просвіта“ надалі перебуває в стані завішення, себто між життям і смертю.

Одначе кінцевий уступ повідомлення каже про щось інше: в ньому говориться, що ця децизія є остаточна в адміністраційному порядку і може лише бути заскаржена до найвищого адміністраційного трибуналу. Виходить, що „Просвіта“ зачинена, хоча ясної децизії про це нема.

Згадану децизію за воєводу підписав заступник воєводи І. Слешинський.

# Боротьба за латинського пароха.

**Чому ми стратили Каньчугу? — Завзята боротьба за лат. пароха. — Причини його усунення. — Події з 12. і 13. ц. м. — Що буде дальше?**

**Переворськ, 15. серпня.**

Місточко Каньчуга в переворському повіті, нині майже в цілости спольщене, було чи не до самої війни осідком греко-кат. деканату для українських парохій в повітах: Переворськ, Ланьцут, Ряшів і Ніско. Тепер усі ті парохії належать до лежайського деканату, а до світової війни входили вони у склад деканату канчуцького. Наслідком великого занедбання греко-кат. пароха Каньчуги о. Венгриновича, що живе в недалекому селі Кречовичах, а також Перемиської Консисторії, яка здавна толерувала неробство згаданого пароха в церкві і поза церквою, дійшло вкінці до того, що наша церква в Канчузі стратила майже всіх вірних. Нині до цієї гарної, мурованої церкви ходять ще нечисленні вірні з найближчої околиці, бо в самій Канчузі залишилося вже ледви кількадесять душ греко-католиків, які всі до одного говорять уже виключно по польськи. Так-то каригідні занедбання наших церковних чинників довели до того, що ця парохія пропадає для нас таки на наших очах!

Але не про це хочемо нині говорити, а про цікаві події, що розігралися в тій-же Канчузі в останніх тижнях. А саме був у тій Канчузі від довшого часу латинським парохом кс. Фелікс Павловський, знаменитий проповідник, добрий організатор і — завзятий ендек. Виступав він при кожній нагоді дуже різко проти теперішнього режіму, бо ненавидів санацію з щирої душі. Дозволяв він собі м. ін. і на те, що влаштовуючи в Канчузі „Вертеп“ („Яселка“), велів схарактеризувати Ірода як одну високопоставлену особу з польського політичного світа. Не диво, що після цього заклекотіло і в Канчузі і в Переворську. Світська влада поставила тоді домагання до влади духовної в Перемишлі, аби вона забрала собі о. Павловського з Каньчуги, бо політичної деморалізації, яку він ширить, та влада довше терпіти не в силі.

Духовна влада зволікала, кажуть, довший час, тимбільше, що священики лат. обряду з цілої околиці стануни муром за о. Павловським (з виїмкою одного чи двох). Таксамо муром стануло за згаданим парохом усе польське населення Каньчуги. Але вкінці польська церковна влада таки подалася і перед двома місяцями усунула о. Павловського з Каньчуги, а на його місце призначила нового адміністратора. Відклик о. Павловського до Риму не здався на ніщо.

І саме тут зачинаються найцікавіші події. Люди не приняли нового священика і коли він відправляв, населення покидало демонстраційно костел, який стояв потім пусткою. Зате підчас відправи о. Павловського костел був повний, як ніколи. Стали в Каньчузі говорити про те, що ціла та парохія разом з о. Павловським перейде до „косьцьола народового“...

Коли-ж рекурс кс. Павловського до Риму остаточно таки відкинули, а він з Каньчуґи не забирався, приїхав 9. серпня ц. р. до того місточка делеґат латинського Ординаріяту з Перемишля, аби ту парохію від нього перебрати і передати її новоіменованому адміністраторові. І тоді зайшло таке: Задзвонили на алярм в костелі і товпа в числі 1.000 осіб напала на ординаріятського делегата і замкнула його на ключ у т. зв. вікарівці. Щойно по якімсь часі звідтіля випустили його, але примусили негайно виїхати з Каньчуги. Цікаво, що того самого дня виїхав у незнанім напрямі о. Павловський.

Від тієї хвилини товпа облягала цілу добу костел і будинки приходства, забравши з собою ключі від костела і приходства. Щезли також з приходства майже всі книги метрикальні, фундушкові і т. д. Колиж надійшла заалярмована поліція, товпа стала бити знову у дзвони; все, що живе, зібралося до оборони костела і приходства перед новим адміністратором, який тим часом сидів замкнений у вікарівці. Йому грозили з товпи, що його усунуть силою, а навіть убють, якщо до 12. ц. м. вполудне не виїде раз на все з Каньчуги.

Не знати, до чого було би ще прийшло, якби не переворський староста, що приїхав негайно до Каньчуги в товаристві більшого поліційного відділу. Товпа заступила дорогу також старості, і щойно під напором поліції, яка послуговувалася ґумовими палками, він пробив собі шлях до парохіяльної канцелярії. Коли вже поліція відсунула трохи товпу, отворено силою двері до парох. канцелярії (ключі були в людей), де найдено всього дві парох. книги. Товпа дальше відгрожувалася старості, але що поліція не робила вжитку з пальної зброї, то обійшлося без жертв.

В неділю 14. ц. м. настав уже в Каньчузі як-би спокій. Костел отворили, а бракуючі парох. книги найдено підкинені. У звязку з тими подіями поліція арештувала кілька осіб, мущин і жінок, які будуть відповідати за злочин публичного насильства.

Тепер є поголоска, що польське населення таки не прийме нового адміністратора в Канчузі, але перейде до „народового костела“. Одначе знаючи здисциплінованість тутешніх поляків під релігійним оглядом, трудно повірити, аби аж до того дійшло. **Н.**

—o—

## Гітлерівська заява.

БЕРЛІН, 17. 8. ПАТ. Управа націонал-соціялістичної партії оголосила таку заяву: Твердження, немов-то Гітлер прирік свого часу толерувати при виборах уряд Папена, а тепер цього не додержав, не є правдиве. Неправдою є теж твердження, що провідник націонал-соціялістів підчас берлінських переговорів у справі реконструкції уряду домагався не тільки керми кабінету, але також, щоби йому віддали всю владу в повному обсязі. Як повідомляє преса, уряд дасть правдоподібно сьогодні або завтра відповідь на ту заяву.



**ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 19. СЕРПНЯ 1932.**

В. МАКОВСЬКИЙ.

## „СТАРА КОКОТА“.

*Лист із Трускавця до пані Л.*

*(Продовження.)*

Це був дійсний початок її пізнішої карієри. Антрепренер, що спритний, взяв славословити під небеса її чудові принади і таланти. Байдуже, що вона їх не мала. Чи одна „зірка“ має те все, що про неї голосять!

Одначе вона вміла дівочитися і чаклувати. А втім, уся вартість жінки „для інтересу“, щоби вміла звернути увагу на себе і — на „інтерес“.

Вона в цій штуці показалася незрівняним мистцем. На кого вкинула вроки — пропало; „вірив“ непохитно, що вона справді така благородна і талановита, як про неї голосив антрепренер. Кожний шукав у ній самовдоволення, а то й щастя і вірив, що його найшов. Коли відтак навіть міг пересвідчитися, що це омана, було за пізно. Вже був під її чарівним призором і ставав її повільним рабом та поклонником.

Вона, як кожна така вітрениця, однаково примилювалась до кожного. І кожному однаково позволяла нею розкошуватися. І кожний мав собі це за щастя і платив — бо від емансипації щастя платне — що казав антрепренер, котрого курс теж йшов в гору.

Коли [illegible] то — бо я таке не [illegible] — переконався, що вона така „фаль[illegible]“ [illegible], то або — як кожна розумна люд[illegible] [illegible] вав очі на її увіл, бо вона, ко[illegible] [illegible] вміло її обережно, або — що [illegible] [illegible].

Та на такий брутальний [illegible] кожна з „них“ приготована і це їй байдуже. Не булаб доброю в „інтересі“, якби тим гризлася, що її „гість“ покинув; а гість, тому, що гість, не може хіба для себе домагатися якоїсь виїмковости.

Всеж таки до війни — хоч як антрепренер силкувався, — сяйво її було притьмарене іншими суперницями: дужчими, чепурнішими і принаднішими від неї, хоча й не її краянками.

Вона мусіла вдовольнятися „збираним молоком“.

Після війни — як відомо — пішло все шкереберть: найбільше в жінок. Чорняві стали білявками, русявки — чорнявками, мужатки — розвідками, дітваки — старинями, старині — молодичками, молодички — смогриками, а смогрики щезли; словом: такий основний переворот, що ось далі годі буде на „пляжі“ або в „піжамах“ жінку взагалі пізнати. Не то, чи вона русява, білява, молода, стара, або — чи панна: такі дрібнички тепер без значіння.

Що з неї зробила війна?

З природи річей могло би здаватися, що після війни прийдуть на неї „чорні дні“.

Куди! Пішла з часом і — випередила його! Випередила, вихарила, випялила, вигнижила себе і — як усі — відмолодніла! Хто її знав заперед війни, тепер ледви чи пізнав би, така стала виглядом принадна й гожа!

Що людиська балакають?

Що її природні принади заниділи, що все в неї марне, підроблене, фальшиве?...

Пусте! Що нині — поза крізою — правдиве? Зрештою, чи це лиш про неї таке балакають, про інші ні? Проте кожна з „них“ — коли „в моді“ — має свій обсяг впливів і своїх прихильників. Людська балаканина звичайно спирається на злобі й зависти.

І до „моди“ легше нині дістатися, ніж давно. Треба, щоби яка гладка і сміливіша „смаглоличка“ (тепер інші не в моді!) наложила на головку навскісь або навідворіт бабусин виправовий очіпок — чим старший, тим краще і певніше! — і в нім показалася на людній променаді. Заки вернеться домів, з бабусиного виправового очіпку зробиться в „міродайній“ опінії наймодніший „беретик“ чи „турбанчик“.

„Зіркам“ ще легше стати „модними“. На це є всяка всячина всяких спортів, стартів, рекордів каналів „Ля-Манш“, антрепренерів, режисерів, авіяторів, редакторів, котрих бодай побічною метою в суспільній діяльности є робити „місси“... А вже коли в котрої зграбні ніжки — решта байдуже.

І вона прийшла до „моди“. Як?

Не пішло це легко. Хоч її давні суперниці від суперництва силоміць усунено, треба було велитенських заходів і „форси“ з боку її провідного антрепренера при тім, як її „розбирали“, щоби на неї звернено особливу увагу.

Але — „зроблено“.

Вона в моді; бодай входить у моду. А гурт її прихильників ще далі росте. І — прихильниць. А це вже щось значить. Став „голосною“.

Відкіля такі успіхи, — спитаєте?

Приглянувшись їй і збагнувши її (не вгадуйте, бо це — годі) спосіб діляння і зводження, давно хіба те, що чим старша, тим коштовніша. Це прикмета всіх кокот.

Зрештою, її успіхи — зрозумілі.

Старі поклонники тримаються її, бо інші не найдуть. За них вона й не багато дбає; знає, що вони, аби й на яку вудку, то підуть. Бо що їм вибирати: або вона, або...

Є між ними одиниці з характером. Ті від неї вперто „чогось“ надіються і тому до неї лазять. З декотрих поробилися навіть фанатики, що для „тієї“ надії виреклися всіх інших. Вона сміється добродушно з них і їхніх надій, та вони це її добродушну байдужність до їх сподівань пояснюють у свій хосен; тому примилюються їй і далі надіються...

Не вони перші і не останні, що надіються.

Та є маняки, в напрямі її звеличування схиблені, котрі від літ уперто її валають і віддають, хоч антрепренер їх по кишені не гладить, а вони їх з усяких ілюзій обдирає, непокоє з їх виводів, їм просто сукристі вичинює збитки і капости — і це не помагає. Тих хіба вже смерть увільнить від їх маняцтва.

*(Докінчення буде.)*

# XIV. Річна Конференція Міжнар. Студ. Помочи в Ризі (5.–15. серпня 1932).

**Рига, 15. серпня 1932.**

Сьогодні закінчився XIV. зїзд (чи конференція) Міжн. Студ. Конфедерації (СІЕ). Як усі післяверсайські формації, які створено для закріплення побіди антантських держав, також занедужала на крізу й ця Конфедерація. Французько-польсько-бельгійський бльок студентів у СІЕ ніяк не хоче зрозуміти, що за цих пару літ змінилися обставини і що треба перевести ревізію збудованої на версайських принціпах Конфедерації. Через це й приходило майже кожного року до тертя на зїздах СІЕ

На букарештенськім зїзді СІЕ (1931) Конфедерація почала розпадатися: виступило з неї кілька студентських центральних Союзів, а саме: Данія, Шкоція, Голяндія, Південна Африка, Швеція та Сполучені Держави Півн. Америки. Німеччина взагалі ніколи не була повноправним членом СІЕ. Цього року вона не вислала ані одного обсерватора, не то офіціяльного делегата.

Під такими сумними авспіціями відбувався ризький зїзд СІЕ. Боялися зпочатку навіть склікувати І. Комісію (т. зв. політичну), щоби не заскочила звідси зїзд яка-небудь нова немила несподіванка. Коли інші делегації цього року були слабші (крім балтійських), то поляки та румуни прибули в дуже великій скількости. Поляки причалили до Риги навіть спеціяльною яхтою з Гдині.

Зїзд працював у шести комісіях. І. комісія (політична) розбирала реорганізацію СІЕ, II. комісія виміну дипльомів, публікації, тощо, III. комісія обговорювала студентські подорожі, міжнар. студентські леґітимації і т. д., IV. комісія фільми, V. комісія розбирала економічні справи (студ. доми, кооперативи, самопоміч і т. д.), а VI. комісія студентський спорт. 15. VIII. приняло пленум резолюції комісій з малими змінами.

Зїзд нічого нового не приніс. Виступивші члени не вступили до СІЕ і не знати, чи і коли вступлять до неї. Кріза в Конфедерації тріває далі.

Укр. делеґат д-р В. Орелецький виготовив реферати для поодиноких комісій, які й розділено між учасників зїзду, порушив справу голоду на Україні, та обговорив з поодинокими шефами делеґацій справи, що торкаються взаїмовідносин українського студентства зі студентством дотичних країв. Слідуючий зїзд Конфедерації відбудеться в літі 1933. правдоподібно у Венеції. Міжн. студ. спортова олімпіяда має відбутися того-ж року в Торіно (Італія). Треба ще відмітити, що делеґат ЦЕСУСА відстоював і на цьому зїзді національний, а не державний принціп членства в Конфедерації. Звичайно, що це наше становище треба буде обстоювати й у слідуючім році, так, аби Конфедерація почала переорганізовуватися на національнім принціпі. Інакше їй грозить упадок.

Український делеґат відвідав і білоруських культурних діячів у Ризі, а також українську нечисленну кольонію. Є надія, що в короткім часі повстане в Ризі українсько-латвійське товариство. Побажано було би — щоби редакції українських часописів висилали для цього товариства свої органи (покищо безплатно!) на таку адресу: Monsieur Leo Char. Zadorożnyj, Terbatas iela 45., Riga, Latvija, Lettonie.

——o——

# Американські жиди-комуністи втікають з більш. „Жидівської Републики“

## у Східній Сибірі.

*Жидівський журналіст-соціяліст також утік із жидівської республики.*

Москва оголосила була, що створить нову комуністичну „жидівську республику“ у Східній Сибірі. Там уже жиди мали мати всі свої права. Республику назвали „Біро Бейджан“, від назв двох рік, що пливуть через ту землю, що її Москва віддала на „жидівську республику“.

Деякі крайно зубожілі жидівські родини, що лишились без хати і хліба на Радянській Україні і Радянській Білорусі, згодились піти на ту нову далеку заленщину на відлюдній Східній Сибірі. Запалились цією авантюрою і жиди комуністи в Америці. І на нещастя для себе виїхало 50 жидів з Америки через Льос Анджелес, Каліфорнію, Тихим Океаном до Владивостоку на Зеленому Клині і далі на свій нібито Біро Бейджан.

Та попались вони там замісць у сподіваний „рай“, у дійсне пекло на землі. Так і пише тепер великий нюйорський жидівський соціялістичний дневник „Форвертс“, який повідомляє, що ті 50 американських жидів ідеалістів розчарувались в більшовицькім „раю“ і вертаються до Америки. Заявляють вони, що не могли стерпіти більшовицького пекла, неволі, нужди, голоду і мусять вертатись до краю, який покинули для нової нібито „жидівської республики“.

Часопис „Форвертс“ подає в депеші з Москви, що тамошній більшовицький денник „Правда“ ще накинувся на американських жидів-комуністів, що прислали до Біро Бейджану таких людей, які розчарувались.

Одночасно „Форвертс“ повідомляє, що до Біро Бейджану виїхав був з Америки жид журналіст, горячий соціяліст і прихильник Совітів, Б. Горовіц. Він їхав із заходу на схід, наперед до Росії, до Москви, а відтак на Сибір аж до Біро Бейджану.

Горовіц розказує цікаві історії. Замітно, як він їхав залізницею в Росії. Він каже, що в поїздах люди лежать покотом на долівці як мертві. На одній стації вже на Сибірі поїзд зупинився і людям сказали, що можуть вийти на пів години на перекуску. Ледви частина людей вийшла, поїзд рушив і відїхав. Горовіц спитався, що це значить.

— Це поїзд утік перед пасажирами — відповів уряловець.

— Щож нам діяти? Другий поїзд буде аж завтра або й пізніше.

— Біжіть і ловіть поїзд!

І дійсно подорожні, голодні і нещасні люди пустились бігом за поїздом. Та найцікавіше, що таки зловили на слідуючій стації. Отже урядовець мав рацію. Він добре знає нові радянські порядки.

Горовіц каже, що коли він кидав Америку, ідучи до Рад. Союзу, то думав, що кидає капіталістичну державу і їде до соціялістичної чи комуністичної країни. Але коли приїхав до СРСР, то змінив думку, і він тепер певний, що кинув цивілізацію, а виїхав у дикий край.

Був він також в „республиці“ Біро Бейджан. І нічого там не найшов, крім неволі, голоду, холоду, страшного бруду, вошей, блощиць і тарганів (стара московська „нендза“ прилізла і до нової „республики“).

І тепер також вертається розчарований до капіталістичної Америки.

(З *„Америки“*.)

**Хто не платить за часопис, підриває рідну пресу.**

**ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 19. СЕРПНЯ 1932.**

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

# Омани історичного досвіду.

(Paul Valery: „Regards sur le monde actuel“. 1931. Libr. Stock. ст. 214.)

На нинішнім французькім Парнасі особа Поля Валері займає виїмкове місце. Коли останнього місяця французька преса писала про кризу в Академії з приводу скандалу з офіціяльною її граматикою, виданою не-фахівцем, не за згодою всіх компетентних, — між аргументами, що рятували престіж Академії, вичисляли факт, що „безсмертні“ покликали недавно у своє товариство бодай Поля Валері. Майже до 55-го року життя він був невідомий. Після кількох молодечих спроб мовчав 30-кілька літ — читав, студіював, роздумував, не вірив своєму талантові. Нині він із однаковою легкістю говорить про розвій точних наук, архітектуру, танок, історію, малярство чи Китай.

Кожна книжка Валері наче герметична скринька, різьблена рукою мистця, що найшов новий спосіб орнаменту, замків і матеріялу, з якого виробляє свої цяцьки. Чужинці горді, коли їм вдається перекласти його поезії, зачинені у суворість геометричних ліній і думку, наче дамаскова сталь, з усіма примхами переливних кольорів.

Ось невеличка його збірка „Погляди на сучасний світ“, 10 статтей від 1895 до 1931 р. про величину та занепад Европи, політику, географію, Францію, ролю Парижа, Схід і Захід, про поступ, про перед- і післявоєнну добу. Спробуймо вихопити із неї сям-там деякі актуальні рефлексії.

Валері стверджує незвичайно слабий розвиток історичних студій, коли рівняти їх із іншими науковими дослідами. Хто хотів би на підставі історичних книжок зорієнтуватись нині у світі, побачив би, що вони наводять факти та події, які не дають нам найменшої відповіди на незвичайно поплутані проблеми сучасности. Історія має за предмет якусь скількість явищ, що звернули на себе у минулому увагу якогось свідка. Такі факти, як вхід на престол якогось короля, згадують літописи завжди, тоді, як події, що відбуваються впродовж століття, лишаються незареєстровані. Винахід електрики мав за Наполеона менше-більше те саме значіння, що християнство за Тиберія та в якій історичній студії присвячують електриці бодай три сторінки?

Історики підлягають здебільша суґестії, наче театральні глядачі; постаті та події, звязані зі сценічним ефектом, звертають їхню увагу більш, як повільні підземельні процеси. (Недурно Наполеонові, що мав першорядний акторський талант, присвятили історики стократно більше студій, ніж найбільшим ідеям і винаходам новітньої доби).

Минуле цікавить нас тільки з огляду на майбутнє. Майбутнє не має ніякої форми; ми творимо його на подобу вже істнуючих форм. Звідсіля всі помилки великих діячів і політиків. Усі історичні факти мають тільки глузд, коли зважити пропорції доби, взаємин сил, народів, знання, досвіду. Те, що мало силу в старовинній вузькій державі, може бути безсильне в новітній, вдесятеро більшій, стократно більше звязаній зі сто іншими.

Само слово „нарід“ мало інше значіння тоді, коли всі громадяни держави збирались на однім майдані, а інше нині, коли воно охоплює раз тисячі вибранців, що проводять ним, раз незбагневу масу міліонів, на яку ці представники покликуються.

Несподіванки сучасної історії залежні від непередбачених розмірів, які можуть мати наслідки на перший погляд малих причин. Політик не охоплює всієї картини світа, в якому відбиваються нині майже всі важніші події кожної його частини; війни не всилі нині передбачити в її лиховісних наслідках для себе навіть найкраще підготовлений переможець. Европа захитала останньою війною свою рівновагу сил і втримується тільки завдяки рівновазі слабощів. Її політика перестала бути льокальною; її геґемонія поставлена під питайний знак: тоді як її винахідчики працювали над найдоцільнішими засобами оборони перед менше культурними частинами світа, її пересварені політики-суперники виявили всі ці тайни східним міліоновим народам, що завтра можуть загрожувати Европі її власною зброєю.

Нинішня Европа розшматована домашніми чварами та особистими порахунками; її культурна одноцільність — це фікція. Коли її політика піде надалі тим короткозорим шляхом, усі її забаги зїсть міліонова жовта маса, або візьме в аренду якась американська комісія.

Нині важко вже зясувати ідею нації. Ані мова, ані право, ані раса, ані історична власність не є поняттями, які можна узагальнити. Чужинець нелегко може зорієнтуватись у незримих нитках, що вяжуть міліони людей в одну національну цілість. Нема нічого важчого, як зясувати справжні інтереси другої нації, яких не можна змішувати зі своїми політичними та історичними бажаннями. Народам, що дійшли до якогось розвитку, треба невпинно пригадувати, що нема ніодного народу, який не міг би зростати невпинно та безконечно, якщо земля та сонце стали би для нього приятливіші.

Історія — одна із найбільше зрадливих учительок. Ніщо з того, що було, не повторяється з тих самих обставинах, під впливом тих самих причин і не доводить до тих самих наслідків. Найбільші історичні помилки (наче граматичні) є наслідком фальшивих анальоґій. З одного боку керманич держави та політик ніколи не знав досить минулих історичних картин і фактів із сучасного, якнайширшого світа, коли хоче поставити діягнозу для теперішньої ситуації; з другого: ніодна із тих картин та всі вони разом із його відомостями не вистачають для неохибних висновків: що і коли рішити.

Загально панує погляд, що уява має свої повні права в поезії, тоді як історія — це наука, що відкриває закони. Валері, що кільканадцять літ свого життя присвятив студіям рішних наук, розсіває неодну нашу оману, що є звичайним ресурсом незрілих наук. Саме в поезії людський ум може творити власні закони і мусить підлягати їм, установляє засновки та свідому мету, до якої доходить актом своєї волі. Історія домагається уяви; вирішити щонебудь актуальну проблему — це те саме, що відтворити якусь ситуацію в повісті з такою силою, щоби ми, станувши супроти неї, могли повірити, що вона „правдива“.

Та розяснити всі ці нюанси може тільки такий мистець слова, як Валері і переповідати його — це стільки, що пропустити з нього найцінніші нюанси.

——o——

# З побуту в Марієнбаді.

*Кріза і тут! — Які її признаки? — Лічничі джерела Марієнбаду. — Відпочинок і розривки. — Прогульки. — Кілька порівнань.*

*Марієнбад, у серпні 1932.*

Кріза в Маріянських Лазнях — Марієнбаді! Хто раніше був там, а прочитає це, то похитає головою, усміхнеться і спитається: „Чи справді аже так але, що й там кріза?" Так — це не пустий звук, а справжня істина.

Були часи, що в тім на весь світ славнім живці лікувалося в сезоні до сорок тисяч людей. Нині і четвертини того нема. Люксусові готелі стоять порожні, немов мертві. Брак „золотої крови", що в довоєнних, а кілька літ і в повоєнних часах розпирала жили тих напрочуд гарних для вигоди гостей поставлених монументальних будівель. Не приїжджають короновані голови, вищі, американські мілюнери, богаті купці і промисловці — десь якби під землю запалися.

Сумні лиця готелярських дверників лише за хвилину, в часі розмови, проясняються, а зата, неначе німі свідки цієї кріви-дійсности, стоять непорушливі під брамами гостинниць зі своїми власниками, котрі жалібним оком слідять кожний рух прохожого, очікуючи нетерпеливо заробітку. Купці сидять перед дверми своїх крамниць і вигріваються до сонця — входячи вряди-годи до крамниці, щоб обслужити якого заблудшого гостя. А що то за гості — купець з ними не може вийти! — Вони торгуються, маючи перед очима напис: „Сталі ціни". Дивуються одні другим: купці гостям, а гості купцям. Що за зміна у психіці людей... До чого то доходить! Давніше того не було. Сумна перспектива для мешканців Марієнбаду. Чейже раніше, в часі сезону, заробляли стільки, що могли прожити цілий рік. Минулися ті часи. Прийдуть інші, але які, ніхто не знає.

Деж причина крізи? Не нам її шукати. Скажемо лише, що цього року зїхалися до Марієнбаду лише ті, що дійсно потребують лікування. А люди ті — то переважно голинші, а ще до того хорі і не можуть як слід надати того темпа тутешньому життю, яке давніше бувало.

Управа купелів іде на руку всім і вся. Навіть заграничні гості дістають знижку кураційної такси і 20—25 прц. опуст на купелях. Купелі не такі то дорогі, а життя також, тимпаче, що хто їде на лікування до Марієнбаду, той мусить держати свій апетит. Води до пиття нічого не коштують; можна їх пити до-схочу, одначе треба пристосовлюватись до лікарської ординації.

Поширена є гадка, що у Марієнбад їдуть лише люди товсті, череваті. В дійсности так воно не є. Лікують тут з меншим або більшим успіхом різні недуги. Одначе правдою є, що слава марієнбадських вод поширилася головно задля ґлявберської соли, котра находиться в джерелах „**Kreuzbrunnen**" і „**Ferdinandsquelle**" і є добрим засобом до прочищування кормового проводу.

Води ті сильно прочищують і можна їх довший час уживати, не відчуваючи таких прикрих наслідків, як при інших засобах. Тому нічого дивного, що коло тих джерел ходить купелева управа дуже дбайливо і береже їх, як то кажуть, як ока в голові, бож вони разом з іншими джерелами (як **Rudolfsquelle, Ambrosiusquelle, Waldquelle** і т. д.) є копальнею золота. Води, а також і марієнбадські соли є широко знані зі своїх лічничих прикмет і дістанете їх у всіх аптиках на цілій земній кулі.

Всі ті скарби вод були власністю оо. Премонстратенсів, що мають свій осідок у місцевости Тепла. Тепер Маріянськими Лазнями, як і іншими купелевими місцевостями, адмініструє сама держава, бо їх перебрала на себе. Правда, чин оо. Премонстратенсів пішов на судову дорогу, не годячися на це зарядження, але можна сподіватися, по чиїй стороні буде виграна.

В Марієнбаді стрічаємо крім гостей, що шукають лікування, також людей, що прагнуть свіжого воздуха і відпочинку. Справді, як сказано було, є їх цього року дуже мало, але таки горстка їх є. Марієнбад надається на прегарну вілєґіятуру. Положений у просторій гірській долині Чеських Рудав, 628 м. понад рівень моря, заслонений від північних вітрів, а отворений до полудня, окружений чудовими чатинними лісами, получений густою сітю залізних доріг — прекрасно надається на відпочинок. Тому то полибує тут людей, що, принаджені красою природи, приїжджають сюди і лучать гарне з пожиточним. Мають вони і відпочинок і культурні розривки. На місці є театр, в потрім у часі сезону грають першорядні артисти; відбуваються концерти (останніми днями концерт віртуоза-скрипаля Кубеліка), відчити на ріжні теми і з ріжних ділянок (о. Фадель про стигматичку Тересу Найман з Конерсройту). Словом — управа живця старається упримінити гостям побут, стягаючи сюди людей не лише з Чехословаччини, але і з інших держав.

Не бракує також бюра подорожей і інші та стараються всілякими способами догодити гостям. Кожного ранку можна оглядати цілі кольони авт та автобусів, що запрошують на „вилет"-прогульку в ближчі і дальші околиці, а навіть поза межі держави — до Ляйпціґу, Дрездена, Мінхену. Хто має охоту, гроші, а головно відвагу, робить ті прогульки з таком, який тут що-дня має свій перестанок недалечко поза містом.

Як з того видно, то прогульки відбуваються тут дещо модерніше, як у нас. Може не дають стільки емоції, що драпання на Синяк, Хомяк або Говерлю, але зате вони приступні і для фізично слабших осіб. Раз, що на таку прогульку не треба брати зі собою всіляких прогулькових „причандалів" і носитися з „**Verpflegsmagaz**-ином", бо кожна прогулька кінчиться якоюсь каварнею, або рестораном, де можна покрiпитися, а по-друге, що прогулька обмежується до кількох годин і ви вечором спокійно кладетеся до свого ліжка, не потребуючи бути жертвою ріжних насікомих, от хоч би наших „милих" блощиць.

Та хоч які ті прогульки приманчиві, — я таки волю свої питомі. Чи то не приємно покалічити собі ноги по камінях, подерти одіж, перемокнути до нитки, подзеленькати зубами в часі зимної ночи в колибі, пообтовкати боки на причі, прислухатися бурмотінню медведя, скавулінню вовка, рикові оленя, або навіть стати жертвою снігової хуртовини серед горячого літа на нашій любій Чорногорі?!... Скажіть-но, ви, бувальці, чи не краще смакувала вам кулеша з бриндзею в колибі, як морожене і тісточка в якійсь там каварні? А будьшо не заступило вам вина або пива, а часом і „**Kreuzbrunnen**"? Таки по прогульці в Карпатах чується людина обновлена на души і тілі!

Одначе найважніше, що Карпати можеш, брате, перемандрувати без сотика при души, а там на чужині все за тебе зроблять, навіть будуть за тебе думати, а ти маєш памятати лише про... гроші. Тут кожний крок платиться. Все для інтересу. Що інтерес панує тут над усім, найкраще ілюструє це ось-такий приклад: Дня 31. VII. відбувалися вибори в Німеччині, а що в Марієнбаді перебуває досить німців на курації, то позволено їм у тім дні поїхати до граничного містечка і віддати голос. Негайно „змобілізовано" цілий трен. Авта, автобуси, розклад їзди, ціна там і назад — все те зробили „словянські жиди" якнайкраще і найскорше й повезли „своїх приятелів" до голосування. Розуміється, обі воюючі сторони інтерес на хвильку обєднав. Одна і друга сторона була вдоволена. Німець сповнив свій громадянський обовязок, а чех заробив.

Так то роблять культурні люди!

*М. Н.*

---

# Голодівка політичних вязнів у Перемишлі.

Дня 15. ц. м. розпочали політичні вязні у перемиській тюрмі числом 32 особи голодівку. Від нашого інформатора одержуємо в цій справі такі інформації:

У звязку з розкиненням по деяких селах в часі Великодних Свят ц. р. летючок, в яких кольпортажі прокуратура добачує злочин з § 58 і 65 к. з., переведено в перемиському і сусідних повітах, а передовсім в яворівському та добромильському, численні арештування. Частину арештованих випустили в ріжних часах на волю. По нинішній день находяться у слідчій вязниці окружного суду ще 32 арештованих студентів і студенток та селян і селянок. Слідство враз з доходженнями прокуратора йде вже пятий місяць і поступає незвичайно поволи. Досить згадати, що не зважаючи на велике число увязнених, слідчий суддя відбував у тім часі свою щорічну відпустку. Поміж арештованими є молоді люди, хорі на груди, що на очах вянуть. Всякі заходи їх оборонця д-ра В. Загайкевича, щоби приспішити слідство і поліпшити тюремні відносини, не мають бажаних успіхів. Арештовані розміщені поміж звичайними злочинцями, які їх побивають та відбирають харч, доставлюваний родинами. До погіршення тюремних відносин причинився теж транспорт понад 70 вязнів із сяніцької тюрми, де тим способом зроблено місце для масово арештованих в часі подій в ліському повіті. Огірчені повільною ходою слідства та увязненням багатьох осіб без всяких до цього фактичних підстав та відносинами, які панують у тюрмі, вязні розпочали голодівку.

---

# Навчання української мови в початкових школах.

**(На маргінесі „реферату" п. Владислава Жулчиньского — „Діло" ч. 179 з дня 14. VIII. 1932)**

Загально відомо, що кожний новий закон чи зарядження, яке має видати Міністерство Освіти, попереджують звичайно відповідні анкети й реферати усяких „фаховців", які мають доказати недоцільність чи шкідливість якогось істнуючого стану та жадати такої зміни, яку вже в Міністерстві передумали й підготовили. Здається так само мається справа з „рефератом" В. Жулчинського, відомим вже читачам „Діла"... Цей „фаховець" стає „дорадником" Міністерства Освіти в справі зменшення до мінімум науки української мови у вселюдніх школах. Аргументи, якими хоче доказати абсурд навчання української мови в школах не видержують критики. Головним завданням вселюдної школи, є приготовити кадри людей, які булиб злібні до праці у свому найближчому окруженні. А що це окруження (ближче чи дальше) на українських землях під Польщею і виключно українське, то виходить льогічно, що діти в школах мусять присвоїти собі в першу чергу українську мову, як мову окруження, з якого самі вийшли і в якому їм прийдеться працювати й жити. Навчання польської мови як державної може відбуватись тоді, коли дитина вже так добре опанувала матірню мову, що навчання польської не вплине шкідливо на її знання своєї мови. Отжеж навчання польської мови у вселюдніх школах може початись в найкращому випадку в III. клясі. Натомість в I. і II. клясі наука матірньої мови повинна обіймати 7 годин, в III. і IV. — 6 годин, V, VI VII клясі щонайменше по 4 годин тижнево. Українська мова є рівнорядною із усіми словянськими, відзначається легкістю вимови, красою висловів, звучністю, богацтвом й ріжнородністю означень. Українська мова є живою і переходить фази еволюції, усяких польонізмів та москалізмів, творить власні означення, перебираючи їх з народньої словесности. Великою педаґоґічною хибою є навчання такої української мови в школах, якою вона була перед кількадесяти роками, а не такої, якою вона є тепер. Думаємо про літературну мову. А що вчителі української мови в сьогоднашних школах не є українцями і не знають духа української мови — то не диво, що не розуміють і її краси. Тому для таких вчителів навчання української мови це **malum necessarium**, якого радіб зовсім позбутися, а в найкращому разі обмежити її виключно тільки до навчання науки релігії, забуваючи, що навчанню польської мови вони присвячують всі інші предмети навчання. А це в великій мірі утруднює українським дітям належне пізнання в теорії і в житті своєї матірньої мови з усіми граматичними правилами.

*

Всякі зусилля викинути нашу мову із шкіл та заступити її виключно польською й мотивування цих зусиль ріжними дивоглядними арґументами — це тільки або злобна перфідія або шовіністичне манiяцтво.

**Степан Конрад.**

---

## Німеччина зажадає кольоній.

ПАРИЖ, 17. 8. Розмови б. державного підсекретаря в міністерстві кольоній Лендекіста з канцлером Папеном і міністром закордонних справ Нойратом уважають у Парижі за вступ до видвигнення німецьким урядом справи кольоній. Надіються, що вже в найближчому часі німецький уряд предложить Союзові Народів кольоніяльні домагання, які приготовляє тепер з президентом німецького кольоніяльного товариства.

## Справа роззброєння.

НЮ-ЙОРК, 17. 8. В державному департаменті відбулася конференція, якої предметом була справа роззброєння. Як зачувати, не рішено нічого дефінітивного, поручено тільки головному американському делегатові на роззбройну конференцію, амбасадорові в Брюсселі Гібсонові, щоби виїхав до Льондону і розпочав з англійським урядом переговори в справі редукції морських зброєнь.

# ОСТАННІ ВІСТИ

## ПРЕМ. ПРИСТОР УСТУПИТЬ?

У Варшаві кружляють щораз частіше чутки, що перед скликанням бюджетової сесії сойму наступлять зміни в уряді. Уступити, мовляв, має теж премієр Пристор, а його становище заняв би міністр Перацький. Є теж чутки, що на другий рік Пристор кандидуватиме на найвище становище в Польщі.

## УСТУПАЄ ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР В АМЕРИЦІ.

Є чутки, що після виборів нового президента Зл. Держав польський посол у Вашингтоні Філипович перейде на інше становище, а польським амбасадором у Злуч. Державах був би Патек, дотеперішній польський посол у Москві.

## НЕВДАЧА ОТАВСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПАРИЖ. 17. 8. ПАТ. Коментуючи недалеке закінчення конференції в Отаві, часописи зазначують, що великих вислідів, яких сподівались та заповідали перед отворенням конферeнції, не осягнено. Одинокий реальний вислід, який осягнено, це моральний. Бо переговори затіснили вузли солідарности, що лучать ріжні частини імперії. „Фігаро" є думки, що невдача, якою закінчилася конференція, хоч її незручно скривати, має добру сторону. Невдача ця пригадує Англії, що вона передовсім европейська держава. Будучи в Европі одним із головних чинників політичного порядку та безпеки, Англія зуміє задержати свій престіж у відношенні до домінiй. „Експельзіор" думає, що згода всіх делегацій в справі рапорту монетарної комісії скріпить дуже авторитет представників Англії на світовій господарській конференції.

ОТАВА. 17. 8. ПАТ. Учорашні наради конференції відбувалися при зачинених дверях. Проте нема сумніву, що вони торкалися справ звязаних із більшовицьким експортом. Канада, піддержана іншими домініями, домагалася конференції обмеження більшовицького імпорту на британські ринки.

## У СУБОТУ КАСАЦІЙНА РОЗПРАВА ГОРГУЛОВА.

У суботу відбудеться перед касаційним трибуналом у Парижі розправа в справі Горгулова. Зажалення основується на двох формальних закидах. У правничих колах не приписують йому більшого значіння та рахуються, що її відкинуть. Колиб затвердили смертний присуд, оборона ще внести просьбу до президента Франції Лебрена в справі помилування.

## ПІВ МІЛІОНА ПІДМОГ ДЛЯ САМОВРЯДУВАНЬ.

Спеціяльна комісія представників самоврядувань, м-ства внутрішніх справ, скарбу та Краєвого Комунального Банку збереться у вересні ц. р. на річне засідання, щоби пороздiлювати допомоги з комунального позичковозапомогового фонду. На засіданні **розглядатимуть прохання громад, повітів і міст, які прийдуть перед 1. вересня ц. р.** На допомоги, які признають у випадках шкід, заподіяних градом, пожежою або повінню, призначили ц. р. пів міліона зол. Комунальні союзи, які стараються одержати допомогу, мають долучити до подання: рахункове замкнення за м. р., затверджений бюджетовий preлімінар на 1932-3 рік, виказ свого майна та задовження і відпис звіту з переведеної в останнім році люстрації господарки даного комунального союзу.

## ПІДВИШКА ВКЛАДОК, ЗМЕНШЕННЯ ПІДМОГ.

При кінці серпня ц. р. відбудеться у Варшаві надзвичайне засідання управляючої ради З. У. П. У. На денному порядку є підвишка вкладок умових робітників на 2 прц. та знижка підмог для безробітних на 10 прц.

## ЦІН ЦУКРУ НЕ ПІДВИЩАТЬ.

З Варшави заперечують вістки про підвишку цін цукру. Союз цукроварів повідомляє, що про таку підвишку нема й мови.

## КІНЕЦЬ СТРАЙКУ В „АРМІ".

У вівторок закінчився страйк робітників у львівській фабриці зброї „Арма", бо їм виплачено залеглі платні.

—o—

# СПОРТ.

## ПОГОНЬ ЛЬВ.—УКРАЇНА.

Товариські змагання між повищими дружинами відбудуться в неділю 21. серпня в год. 16.45 на грищі Погоні. Зважаючи на високу позицію Погоні в табелі змагань за мистецтво Польщі, як рівнож на знамениту форму України, що вона виказала в останніх тижнях, повищі змагання заповідаються як першорядна атракція для прихильників спорту. Обі дружини виступлять у своїх найсильніших складах.

—o—

ВІДГУКИ ДНЯ.

# Соняшне похмілля.

Літне сонце як старий токай: пєш його з насолодою, але потім з чуба куриться, як з Горгану на дощ. Байдуже чи той чуб щойно недавно закучерявився, чи вже сивиною припорошений. Ще довго після соняшного бенкету куриться він, а солодке похмілля ще довго наводить перед очі веселку вражінь та переживань.

Не булиб вони такі барвисті, як би не сонце — пянке і міцне як старе вино.

Пив я цього року того сонця досить, повними келихами і до дна, аж боюся, щоб цілий божий вік з чуба не курилося.

Пив я його на широких ланах Поділля, на шовкових левадах Подністровя, на всміхнених горбах Підгіря. Обминав прохолодну химородь карпатських борів, нагнівавшись на незабутнє Ямне і на.. довготревалу крізу.

— Сонця! Якнайбільше сонця! — кричав у мені четвертий хрестик і гнав мене з кімнат, з садів і тінистих кущів греко-католицьких приходств у світлосяйні простори.

Проїхав я і пропив богато нашого світа, вузького як наші погляди, широкого як наші сподівання, бідного як наша теперішність, а богатого як наша майбутність. Купався не в одній воді і — маю вражіння — змив богато пилу, яким припала душа в минулім році серед запорошеного Львова. Набрав я з кожної річки трохи води й до свого каламаря і буду її переливати тепер на папір.

З гори зазначую: води так помішалися, що ніхто не пізнає своєї річки, а тим самим не буде мати до мене ні претенсій ні жалю. А як мимоволі хтось таки додумається до себе чи до своєї околиці, то нехай простить.

Соняшне похмілля таке в мене цього року сильне, що можу легко вирватися з чимсь, чого не треба.

Навіть щодо своєї власної особи...

**Галактіон Чіпка.**

# БІРЖА.

### Гроші.

Американський долар 8·90·50—8·91·00, канадійський долар 7·75·00—7·80·00, чеська корона 0·26·33—0·26·50, австрійський шілінг 0·00·00 0·00·00, румун. лей 0·05·00—0·05·50, французький франк 0·34·80 0·35·10, швайцарський франк 1·72·80—1·73·20, фунт штерлінгів 32·00·00—32·50·00, радянський червінець 0·00—0·00, німецька марка 0·00·00—0·00·00.

Золото: 20 корон 38·50·00—39·00·00, 20 франків 35·50·00—36·25·00, 20 німецьких марок 000·00·00—000·00·00 10 російських рублів 48·50·00—50·00·00.

Срібло: Австрійська корона 0·33·00—0·33·50, 5 австрійських корон 1·70·00—1·75·00, австрійський фльорен 0·80·00 0·85·00, російський рубель 1·45·00—1·50·00 копійки 0·7· 75·00.

—o—

# По широкому світі.

— В Аргентині було землетрясення, що знищило два міста.

— В Гренаді вибух генеральний страйк у звязку з невдалим монархістичним замахом. Арештовано багато осіб.

— На Японському морі наїхали на себе два японські кораблі, з яких один затонув.

— В Японії викрили змову, якої метою було вбити премієра та міністра вн. справ і фінансів. Арештували 14 осіб.

— В Ірляндії розпишуть мабуть нові вибори.

— В місті Ціцікарі занотовано 150 випадків холери.

— В Аргентині, де панує тепер зима, впали в останніх днях великі сніги, відрізуючи багато міст від світа.

# НОВИНКИ

— **На будову Національного Музею у Львові** (вул. Мохнацького 42) зложили: 50 дол. Союз українських товариств у Н. Джерзі, 100 зол. Л. Федорович-Малицька, 25 зол. д-р Р. Савойка, 20 зол. о. Л. Несторович (разом 100), 15 зол. о. Л. Залужний (40), 10 зол. д-р І. Полохайло (40), по 5 зол. інж. Постоловський і д-р Е. Константинович, по 3 зол. родина Войнаровських і Д. Мороз (22.80). Усього зібрано ц. р. зол. 2.050.40, а видано 8.330.69 зол. — В разі впливу значних допомог на будову, в осени булиб готові до вжитку ще 4 великі салі. — У трьох нових великих салях вже розміщено частину збірок.

— **Зразок культурного селянина.** Доказ високої культурности українського селянства дав п. Василь Ріжко, господар з Дуліб к. Стрия, жертвуючи квоту 20 зол. на будову власного дому філії Музичного Товариства ім. Лисенка в Стрию. Цей факт нехай служить доказом, що українське селянство вразливе навіть на вищі культурні вимоги, які може зрозуміти тільки людина, що перейшла вже значну дорогу освіти і громадянського освідомлення. Треба зазначити, що навіть інтелігенція і ті суспільні верстви нашого народу, які майже безпосередно заінтересовані в розвитку таких установ як Музичний Інститут згаданого т-ва не ставляться з таким розумінням до музичної справи, як згаданий селянин.

— **Посвячення угольного каменя Народного Дому в Нижанковичах.** Дня 10. липня ц. р. відбулося в Нижанковичах пов. Перемишль торжественне посвячення угольного каменя під будову Народного Дому читальні „Просвіти". Після богослуження довершив акту посвячення в супроводі численного духовенства о. дек. Маринович, який виголосив теж релігійно-патріотичну промову. Опісля повитав численних зібраних відповідною промовою пос. д-р Загайкевич. Бажаємо читальні якнайшвидшого доведення розпочатого діла до кінця.

**Віднова Сокола в Стібні.** Завдяки невтомній праці пароха о. Качмарика відновлено в Стібні пов. Перемишль діяльність Т-ва „Сокіл". Дня 14. ц. м. відбулися загальні збори, на яких вибрано нову старшину. Є надія, що після освідомлення і бадьорих слів посла д-ра Загайкевича, який завитав на ці збори і пояснив ціль та значіння Сокола, життя в цьому т-ві піде живим шляхом.

— **Осторога перед скаженими псами.** Санітарний уряд оголосив осторогу для мешканців Львова перед скажениною у псів, закликаючи покусаних, щоби негайно зголошувалися до лікаря. Кожна година занедбання та спізнення приспішує катастрофу. Особливо небезпечне вкушення в лице, рамя або інші місця, близькі до мозку, бо викликують швидко поступовий параліж. Укушена скаженим псом людина кидається і дістає судороги на вид склянки води в руках лікаря. Поступовий параліж невилічний і скаженина у людей це найстрашніша хороба.

— **Броварняний картель.** Центральний союз броварів у Польщі виладив проект закону, що управнює міністра промислу й торговлі перевести примусову організацію броварництва. Проектований картель має обняти всі бровари числом 170 і нормувати поділ продукції пива. За нарушення признаного контингенту закон передбачує грошеві кари, допускаючи свободу конкуренції цін. У звязку з проектом броварняного картелю переведено розмови з французькими фінансістами, що готові признати зорганізованому броварництву високі кредити. Для консументів пива нема сумніву, що картелізація броварів грозить подорожінням пива й погіршенням його якости.

— **Будова мосту на Дністрі.** Віцеміністр шляхів інж. Ґальот відбув інспекційну подорож, щоби розглянутися в стані доріг і потребах руху. У львівській окрузі признав одною з найпильніших справ докінчення будови нового мосту на Дністрі під Миколаєвом.

— **Селянський страйк** триває вже чотири тижні в Ядові коло Варшави. Страйк полягає на тім, що околичні селяни рішили не привозити на торговицю в Ядові так довго ніяких продуктів, доки місцевий громадський уряд не знижить ріжних оплат, які мусять платити. Наслідком страйку ядівські купці й гандлярі мають великі втрати. Всякі спроби ядівської громадської управи намовити селян до занехання страйку не вдалися.

— **Грошеві зловживання** викрили у львівській команді поліції. Головна команда поліції у Варшаві дістала донесення, яке написав касієр львівської команди поліції, постерунковий Яблонко, обвинувачуючи самого себе в дефраудації 1000 зол. Яблонко написав, що один комісар поліції змушував його до дрібних грошових зловживань. Щоб удержати порядок у касі, Яблонко мусів позичати гроші від лихварів, а коли ті почали на нього натискати, не бачив іншого виходу, тільки спроневірити 1000 зол. і тою сумою сплатити довги. Яблонка усунули від каси.

— **Пожежі.** В Пикуловичах пов. Львів згоріли загороди господарів Яничишина і Мазепи. Жертвою вогню впав цьогорічний збір пшениці і вівса. Вогонь був підложений. — В Делятині пов. Надвірна вибухнула з ночі на 17. ц. м. грізна пожежа, що при сильному вітрі знищила 17 домів, наслідком чого 30 родин, переважно жидівських, остало без даху над головою.

— **Екзекутори йдуть.** З днем 1. ц. м. рушили в повіти львівського воєвідства екзекутори, щоби стягать залеглости з приводу ріжних державних даний. Друга фаля екзекуцій розпічнеться 1. жовтня, головно у Львові, щоби стягнути ріжні комунальні залеглости, оплати для Каси Хорих і т. п.

— **Самогубство наслідком нещасливого кохання.** Слідство в справі самогубства Фільомени

Бучинської викрило, що в гру входило нещасливе кохання. Бучинська удержувала любовні зносини зі студентом політехніки Гавеманом з Дрогобича, що обіцяв з нею оженитися. Колиж він став інжиніром і родина спротивилася його женячці зі служницею, зірвав зносини з дівчиною. Бучинська розмовилася востаннє телефоном зі своїм бувшим нареченим в Дрогобичі і безпосередньо після того кинулася з третього поверха на вулицю.

— **Знову самоходова катастрофа.** На шосі під Катовицями наїхав особовий самохід, що віз 5 осіб на плятформовий віз з лавками, яким їхало 21 прогульковців. Наслідки були страшні. Самохід розбився на куснинки, причому із пасажирів згинув один поліцай, а дві особи тяжко ранені. Плятформовий віз перевернувся і 6 осіб із прогульковців потовклося тяжко, а 14 легко. Крім того згинув на місці один кінь, а другий тяжко покалічений. Катастрофу спричинив пяний шофер самоходу, що через неосторожність не виминув воза.

— **Дрібні вісти.** Під товаровий потяг коло Станиславова кинувся Айзік Курцрок, безробітний, і згинув на місці. — На громадського стражника в Рожнітові пов. Долина, Йосифа Шлапака, напав у ночі Станислав Мельнич і вдарив його сокирою по голові, зрабував кілька зол. Мельнича арештували. — На Леонівці під Станиславовом потяг переїхав двоє незнаних дівчат. — У Хоростковi (пов. Мостиська) застрілив хтось сільську красавицю 19-літню Еву Мартинець. — У Тереньковi (пов. Бібрка) господар Андрушак утопив свою 3-місячну дитину, тому, що плакала по ночах. Андрущака та його жінку арештували.

— **Вбили полевого злодія.** На полях коло Лопушної пов. Самбір найшли вбитого селянина. Показалося, що це Гриць Потегирич, відомий з того, що крав по ночах збіжа в полі. Правдоподібно хтось зловив його на крадежі і так з ним розправився, що Потегирич розпрощався з життям.

—**Церковна радіофонія в Канаді.** В Торонто відбувся недавно конгрес канадійської злученої церкви і між іншим радив над звідомленням своєї радіової комісії. Звідомлення зазначило зростаюче значіння радіофонії в житті канадійського громадянства та зажадало її раціоналізації. Наслідком того комісія зажадала, щоби церковна влада порозумілася з канадійським радієм щодо присвячення частини надаваних програм релігійним трансмісіям. Крім того радіовий комітет канадійської злученої церкви поручив будувати церкви, що будуть послугуватися майже виключно радіовим мікрофоном, та недільні школи у відлюдних місцевостях, для яких радіо теж заступить богослуження. Таким чином бодай вчасти буде заспокоєна потреба святинь в далеких сторонах канадійських провінцій.

— **Що чинить Ню-Йорк оригінальним?** На це питання дають американські часописи таку сумаричну відповідь: Сліпий прошак на Бродвею з таблицею на грудях: „Кіп Смайлінґ, Іт Май Бі Ворз" (Смійся, може бути й гірше); капелюх „панама" в „Добса" при Фифт Евеню за 1000 долярів; старий червоний дім Джона Д. Рокфелера сен., а при нім новітня вілля Рокфелера сина на 54-ій вулиці; здохлий кінь уже три дні лежить на Спрінґ Стріт, в італійській дільниці; джентельмен у вуличній загортці, високім циліндрі, який в товаристві жінки в неділю передполуднем котить діточий візок у Парк Евеню; старий стрілецький барак зараз біля Ню Амстердам Тіятер (Ціґфилд Фоліес) на Вест 42. Стріт; найновішиий модель Ролс Ройс авта в Парк Евеню: в авті шофер читає „Таймс", а пані аристократичного вигляду рожеву ґазету суспільних скандалів „Івнінґ Ґрафік"; череда овець, що в гарні дні пасеться на левадах Сентрел Парку.

— **Легенда чи правда?** В одному готелі в Парижі найшли убитого старшого мужчину, що в готелевій книжці був записаний як князь Елґар Бурбонський. Вбила його одна еспанка із Сараґоси, що стратила задля нього увесь свій маєток. Князь уходив за сина арх. Альбрехта Габсбурґа, а на ділі був сином австрійського цісаря Франца Йосифа й княгині Феліції Бурбон, з якою опісля на бажання цісаря оженився арх. Альбрехт. Князь Елґар товкся по цілому світі, натягав богатих людей, оженився з донькою американського військового аташе, але з нею не жив, а на старість жив на кошт своїх приятелів у Парижі. В його сіти попала теж згадана еспанка.

— **Пчоли напали на самоходи.** Із Віндгуку (південно-африканська унія) повідомляють, що влада вислала карну експедицію проти збунтованого племени Овембо. В кожній експедиції проти тубильчого села взяли участь бомбові літаки і панцирні самоходи. Експедиція обійшлася без проливу крови, бо всі тубильці втікли. Однак стрінула її інша пригода. Самоходи попали на рій пчіл, які роздратовані дісталися крізь отвори стрільниць до середини і тяжко пожалили залогу.

— **Поправка.** В рецензії з концерту хору „Думка" в Станиславові в ч. 176 „Діла" пропущено назвиско заслуженого диригента п. Крушельницького.

—o—

# СПОРТ.

### ВИЇЗД УКРАЇНИ ДО ТЕРНОПОЛЯ.

В суботу 20. ц. м. розіграє львівська Україна товариські змагання в Тернополі з тамошньою жидівською Єгудою. Коли прийде до порозуміння, то в неділю 21. ц. м. розіграє Україна вперше змагання з Поділлям (Тернопіль).

СТАНИСЛАВІВ. **Пролом — Станиславовія 4:3 (1:2).** Заслужена перемога Пролому над мистцем Б-кляси у станиславівській окрузі. Пролом мав величезну перевагу у другій половині. Ґолі для української дружини стріляли: Попель після гарного перебою, Якимчук, знов Попель і Новицький (що впхав воротаря Станиславовії до сітки разом з мячем).

ПЕРЕМИШЛЬ. **Сян — СК 28 3:1.**

### ЗАКІНЧЕННЯ ОЛІМПІЯДИ.

X. Олімпіяда в Льос Анджелес скінчилася, принісши у висліді багато несподіванок. Перше місце, як і можна було надіятися, заняли знову Злучені Держави (795 пунктів!), зате друге місце здобула несподівано Італія (257.5 п.). Третє місце заняла Франція (213 п.), четверте Швеція (168 п.), пяте Німеччина (155.5), шесте Японія (153), семе Фінляндія (143), восьме Англія (139), девяте Мадярщина (117), десяте Канада (96), одинадцяте Голяндія (81), двайцяте Австралія (45), тринадцяте Польща (42). Всіх держав, заступлених на цьогорічній Олімпіяді було 36 (на попередній 1928 р. було 24).

Дохід з Олімпіяди приніс поверх два міліони долярів. Карт вступу продано 750.000.

Осяги в ріжних ділянках спорту на цьогорічній Олімпіяді дуже поважні, подекуди імпонуючі. М. ін. побито 13 світових і 10 олімпійських рекордів у легкій атлетиці, 6 світових і 8 олімпійських рекордів у плаванні і т. д. і т. д.

### Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 17.VIII. 1932 за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол., за літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., яєць 3·50 зол.

# ОГОЛОШЕННЯ

### Кіна.

АПОЛЬО: „Леґіон вулиці".
АТЛЯНТІК (давніше Леа) нечинне.
КАСИНО: „Джентельменова доля" (Дж. Гільберт).
КОПЕРНИК: „Позичене щастя" (з Клярою Бов).
МАРУСЕНЬКА: „Позичене щастя" (з Клярою Бов).
МІРАЖ: „Парада кохання".
ОАЗА: „Над гарним, синім Дунаєм".
ПАН: „Як жінка гарна".
ПАЛЯС: „Блудні вогні".
ПІСАЖ: „Де Схід Сходом (Льон Чаней).
ПРОМІНЬ: „Асфальт".
СОНЦЕ: Підчас ферій нечинне.
СТИЛЕВЕ: „Останнє кохання".
УТІХА: „Острів затоплених скарбів".
ХИМЕРА: „Жінки застрайкували".

—o—

### Закордонне радіо.

Пятниця, 19. серпня 1932.

**Ляйпціґ** (259,3) 16.30 Концерт. 20.45 „Подвійне самогубство" фарса Анценгрубера. **Братислава** (278,8) 22.20 Циганська музика. **Міляно** (331,4) 11.15. 13.00 Музика. 20.45 Симф. концерт. **Гельсінґфорс** (368,1) 18.40 Скрипка. 19.50, 19.30 Спів. **Стокгольм** (435,4) 20.45 Військ. музика. **Прага** (488,6) 19.20 Пісні Гельда. **Відень** (517,2) 11.30 Квартет. 19.25 Пісні з усього світа. **Рига** (525,4) 17.00 „Фавст" оп. Бізета. **Харків** (937,5) 14.30 Концерт для дітей. 15.15 Пролет. пісні, 20.00 Авіяція, 20.30 Оркестра, солісти. 24.00 Комунікати, нар. пісні. **Кенігсвустергавзен** (1634,9) 14.00. 21.00 Трансм., 16.30, 20.00 Концерт. 19.15 Виклад для лікарів.

### ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Пятниця, 19. серпня 1932.

11.58 Час. 12.20, 12.45, 15.10 Грамофон, 12.40 Метеор. комунікат, 15.00 Господарський комунікат, 16.05 „Ненька і син" Кононишської, 16.40 Кілька слів про Грузію, 17.00 Легка музика, 18.00 „У турчанськім хуторі", 18.20 Танк. музика. 19.45 Розмови на віддаль, 20.00, 21.15 Симфонічний концерт, 21.00 „Фраза та правда" актуальний фейлетон, 22.00, 22.50 Танк. музика. 22.40 Спорт.



За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.